

**Dags att satsa
på forskningen**

Naturvetarna har runt 9 000 medlemmar med doktorand-examen. Cirka 3 000 arbetar idag som forskare, post doc eller doktorand. De är verksamma i både statlig och privat sektor. Dessutom har Naturvetarna många medlemmar i forskningsintensiva företag.

När världen plågas av pandemier och klimatförändringar bidrar våra medlemmar genom sin forskning till en bättre värld. De bidrar även till Sveriges utveckling och ökad tillväxt. Vi företräder deras intressen i yrkeslivet, och strävar efter att de ska ha bästa möjliga förutsättningar att göra sitt arbete.

Sverige har trots sin ringa storlek historiskt varit ett framgångsrikt land när det kommer till naturvetenskaplig forskning och innovationer. Men det finns en risk att vi halkar efter när nya tider kräver nya kunskaper och kompetenser. Sådant som teknisk utveckling, pandemier och klimatkrisen ökar efterfrågan på forskare inom olika ämnen.

Med en ny regering och riksdag på plats är det dags att ta tag i och slipa på den forskningspolitiska agendan och skapa möjligheter för Sverige att vara ett land med spjutspetsforskning som kan ta på sig ledartröjan inom olika discipliner som hållbarhet, grön omställning, ny teknik och life science.

Samtidigt ser vi hur skepsis och förakt för vetenskap och naturvetenskap sprider sig i samhället, bland annat i debatten om vaccin och klimatfrågor. Det är en farlig utveckling eftersom det inte finns några enkla lösningar på komplexa problem.

Detta är våra medskick till dig som kan påverka hur naturvetenskaplig forskning bedrivs.

Grunda beslut på kunskap

I en tid som präglas av falska nyheter, vilseledande information och brist på källkritik är det viktigt att politiska beslut grundas på fakta, kunskap och vetenskap. Värna den akademiska friheten och låt experterna vara experter.

Hitta gemensamma lösningar

Vi ser nya konstellationer inom den nationella politiken.

Det behövs breda, gemensamma lösningar på de utmaningar som svensk forskning står inför idag. Visa att det går att se förbi partipolitiken.

Se forskning som en investering

Resurser till forskning är en investering i vår framtid, inte enbart ett utgiftsområde i statens budget. Våga satsa på det som behövs för att vi ska vara så framgångsrika som vi kan och har möjlighet till.

Använd de politiska verktyg som finns

Naturvetarna vill se en mer framträdande, innovativ forskningspolitik som bidrar till en naturvetenskaplig forskning i världsklass och största möjliga samhällsnytta. För att nå detta anser vi att följande är avgörande:

- Stabil, långsiktig finansiering
- Mer samverkan och rörlighet
- Trygga anställningar för forskare
- Behåll utländska forskares kompetens

A close-up photograph of a scientist with dark hair, wearing a light blue surgical mask and blue nitrile gloves. The scientist is looking through the eyepiece of a white and black compound microscope. The background is a blurred laboratory setting. A dark blue horizontal banner is overlaid on the lower half of the image, containing white text. The entire image is decorated with a pattern of white hexagonal outlines.

**Så får vi en naturvetenskaplig
forskning i världsklass**

Under 2022 har Naturvetarna genomfört en enkät riktad till forskarmedlemmar. Vi har även fört dialog med företrädare för lärosäten, företag, myndigheter, intresseorganisationer och politiker från samtliga riksdagspartier.

Här är våra insikter och slutsatser för en forskning i framkant:

Stabil, långsiktig finansiering

Varför är frågan viktig?

29 procent av Naturvetarnas medlemmar som svarat på enkäten anger för låga forskningsanslag som det största hindret för att Sverige ska vara ledande inom naturvetenskaplig forskning. Var femte anser att det är ont om resurser på universitet och högskolor.

Politiska beslutsfattare måste skapa förutsättningar så resten av samhället kan leverera på sina uppdrag. Vid tilldelningen av resurser är det viktigt att beakta andra kostnader som kan äta upp anslag till lärosäten. Hög lokalhyra upplevs som ett stort problem för universitet i storstäder. Att utrusta och hålla igång laboratorier är också en tung utgiftspost och elpriserna slår hårt mot många anläggningar.

Vilka utmaningar finns idag?

De sökbara fria forskningsmedlen innebär mycket administrativt arbete för forskarna själva. De representanter från universiteten som vi har träffat menar att forskare behöver lägga alldeles för mycket av sin tid på att söka anslag för att täcka sin egen lön.

Akademin önskar inte mer styrning och riktade medel, utan anser att den bästa forskningen sker när universiteten själva får avgöra vilken forskning som har potential och bör bedrivas. Samtidigt kan det vara svårt för vissa universitet att prioritera bland sina forskningsområden.

Finns det vilja och en grund att bygga vidare på?

Det behövs långsiktighet och en bred bas för att få spets. Basanslag är viktiga och bör höjas, det håller de flesta vi talat med inom politiken och från universiteten med om. Men det framförs även att höjningen inte får ske på bekostnad av de fria forskningsmedlen som man söker i konkurrens med andra.

Det finns även samsyn om att politiken ska hålla arm-längds avstånd och inte gå in och styra forskningen i detalj.

> Vad behövs framåt?

Kunskap är en konkurrensfaktor i vår globala värld och det är hård konkurrens om kompetensen. Det blir allt svårare för svenska företag att rekrytera medarbetare till forskning och utveckling, särskilt inom digitalisering och elektrifiering, konstaterar Kungliga Ingenjörsvetenskapsakademien (IVA) i sin forskningsbarometer för 2022.

För att Sverige ska vara konkurrenskraftigt och väl rustat för framtiden behövs mer medel till naturvetenskaplig forskning i form av höjda basanslag, riktade medel till prioriterade områden och tillgång till fria forskningsmedel.

Mer samverkan och rörlighet

Varför är frågan viktig?

Vikten av att forskningsresultat implementeras och kommer till användning förs fram både från politiskt och från företagets håll. En tät samverkan mellan näringsliv och akademi kan underlätta att forskningsresultat omsätts i praktiken och nyttiggörs.

Bland Naturvetarnas forskande medlemmar finns ett stort intresse för ökat forskningssamarbete mellan olika samhällssektorer. 71 procent svarar i vår enkät att de vill se ett ökat samarbete mellan näringsliv och akademi. Flera betonar också att det behövs mer samarbete mellan akademi och offentlig sektor. Uppfattningen är att ett ökat samarbete skulle leda till mer användbara resultat, och en forskning som är mer relevant och innovativ.

Vilka utmaningar finns idag?

Mycket av samverkan bygger på personliga kontakter och drivs av en gemensam önskan att lösa identifierade problem. Detta är väldigt sårbart eftersom personer på olika poster byts ut och nya kontakter behöver knytas.

Varken akademien eller näringslivet önskar mer statlig inblandning, mer än att det ska finnas så låga trösklar som möjligt för samarbete och att byråkratien inte ska vara omfattande. Samverkan är också beroende av tillgång till öppna data, vilket är svårt att ta del av idag.

Finns det vilja och en grund att bygga vidare på?

Politiker från både höger och vänster menar att samverkan och rörlighet kan främjas genom att andra erfarenheter premieras och att universiteten börjar tänka bredare kring meriteringarna för att det ska vara möjligt att tillgodoräkna sig arbetslivserfarenheter från näringslivet, exempelvis ledarskapsförmåga.

Många företag är nöjda med hur samarbetet med universitet och högskolor fungerar, men vill gärna se en mer systematisk samverkan i större skala för bättre utväxling.

> Vad behövs framåt?

Det krävs reformer för att främja fler vägar till forskning genom mer samverkan mellan akademi, näringsliv och offentlig sektor. Det måste också bli enklare att röra sig mellan olika samhällssektorer och kombinera olika typer av anställningar. Dessutom måste samhällsaktörer utanför akademien få tillgång till nödvändig forskningsinfrastruktur.

Industridoktorander och förenade anställningar har stor potential och behöver möjliggöras för fler yrkesgrupper. Fler sorters tjänster och anställningsformer bör även utvecklas. Politiken kan skapa ekonomiska incitament för samverkan och rörlighet genom statsanslag och särskilda regeringsuppdrag. Förmånssystem för arbetstagare i privat och offentlig sektor behöver samordnas. Arbetsmarknadens parter har en roll att spela för att skapa adekvata avtal.

Trygga anställningar för forskare

Varför är frågan viktig?

När vi frågade våra forskande medlemmar vad som är det största hindret för att Sverige ska vara ledande inom naturvetenskaplig forskning svarade absolut flest, 59 procent, otrygga anställningar. Osäkra arbetsförhållanden tvingar forskarna att lägga mycket arbetstid på att söka medel för att dra in sin egen lön – tid som borde ägnas åt att bedriva forskning.

Utan en fast tjänst är det svårt att få lån för att kunna skaffa en bostad. Förutom att anställningsförhållandena är osäkra, matchar lönen sällan personens utbildningsnivå. Många tvingas dessutom jobba betydligt mer än en normal arbetsvecka, vilket påverkar familjelivet negativt. En karriär inom näringslivet ses i jämförelse som mer tryggt och stabilt.

Vilka utmaningar finns idag?

Ingen av dem vi mött presenterar en konkret lösning. Universitet och högskolor hänvisar till brist på resurser och finansieringssystemet för forskning. Samtidigt förväntar sig politikerna att lärosäten ska vara goda arbetsgivare, med längre anställningstider, möjlighet till föräldraledighet och en större långsiktighet.

Finns det vilja och en grund att bygga vidare på?

Flera av de riksdagsledamöter vi intervjuat lyfter bristerna med anställningsvillkoren för forskare, och det orimliga att behöva söka medel för sin egen lön samt korta anställningar som staplas på varandra.

> Vad behövs framåt?

Det är tydligt att akademin måste ta större ansvar som arbetsgivare. De som jobbar på universitet och högskola ska inte ha sämre villkor än övriga på arbetsmarknaden. Lärosäten får medel från staten och bör inte särbehandlas jämfört med andra myndigheter. Det måste bli lönsamt och tryggt att satsa på en forskarkarriär.

Sverige behöver stärka kompetensen inom flera samhällskritiska områden. Vår utveckling, välfärd och ambition att vara en ledande kunskapsnation är beroende av att fler väljer forskningsbanan. För att skapa en forskning som är framgångsrik och långsiktigt hållbar är detta en knäckfråga att lösa.

Detta anser Naturvetarnas forskarmedlemmar är de fem största hindren för att Sverige ska vara ledande inom naturvetenskaplig forskning

1. Otrygga anställningar för forskare, postdoktorer och doktorander 59%
2. Dåligt finansieringssystem för forskning..... 37%
3. För låga forskningsanslag..... 29%
4. Betungande administration 28%
5. Svårt att röra sig mellan akademi och näringsliv..... 22%

Se hela listan i vår medlemsenkät på www.naturvetarna.se/rapporter

Behåll utländska forskares kompetens

Varför är frågan viktig?

Utan internationella forskare stannar den svenska forskningen. Vissa master- och forskarutbildningar inom naturvetenskapliga ämnen som är centrala för att hantera vår tids samhällsutmaningar består idag enbart av internationella studenter.

Vilka utmaningar finns idag?

Den nya utlänningslagen har medfört problem, framförallt på universitet och högskolor. Många utländska doktorander som avslutar sin utbildning kan inte leva upp till försörjningskravet som innebär att personen ska ha ett anställningskontrakt som gäller minst 18 månader när Migrationsverket prövar ansökan om uppehållstillstånd. Risken är stor att utländska doktorander tvingas lämna Sverige efter disputationen på grund av det svenska regelverket för invandring.

Näringslivet har inte påverkats på samma sätt eftersom företag kan erbjuda sina anställda tjänster som sträcker sig tillräckligt lång tid. Däremot vittnar företagen om stora svårigheter för medföljande familjemedlemmar. I synnerhet på grund av att barn som föds i Sverige måste söka uppehållstillstånd på anknytning till sina föräldrar från hemlandet.

Finns det vilja och en grund att bygga vidare på?

De politiker vi träffat medger att lagen skapar problem, men förslag på lösning varierar. Den nya regeringen har aviserat förbättrade regler för högkvalificerad arbetskraft samt utländska forskare och doktorander för att stärka Sveriges konkurrenskraft som forskningsnation.

Trots att det finns en samsyn om att Sverige är beroende av internationell forskningskompetens för att kunna

40 % av de forskarutbildade i Sverige har utländsk bakgrund

Källa: Ekonomifakta

ligga i framkant är alla partier inte beredda att göra undantag för vissa högutbildade grupper. Frågor som rör forskning och utbildning konkurrerar också med andra samhällsintressen. Även inom riksdagspartierna finns olika uppfattning om vad som väger tyngst: behovet av en reglerad migration eller internationell forskarkompetens.

> Vad behövs framåt?

De ändrade reglerna i utlänningslagen drabbar inte bara individer utan även svensk forskning. Vår bild är att de praktiska konsekvenserna inte stämmer överens med med lagstiftarens intentioner, och att detta bör åtgärdas. Vi måste underlätta för internationell expertis som vill etablera sig i Sverige.

Universitet och högskolor bör också ta sitt ansvar som arbetsgivare och erbjuda anställningar som inte begränsar utländska forskares möjligheter att bidra med värdefull kompetens.

Naturvetarnas forskarmedlemmar rankar de fem viktigaste faktorerna för att naturvetenskaplig forskning ska lösa viktiga samhällsutmaningar

1. Tryggare anställningar för forskare, postdoktorer och doktorander.....59%
2. Ökade forskningsanslag36%
3. Ett nytt finansieringssystem för forskning31%
4. Mer samarbete mellan näringsliv och akademi.....28%
5. Större frihet och möjlighet att ta egna initiativ till forskningsprojekt.....26%

Se hela listan i vår medlemsenkät på www.naturvetarna.se/rapporter

Naturvetarna är ett partipolitiskt obundet fackförbund inom Saco, Sveriges akademikers centralorganisation, vars förbund organiserar medlemmar efter utbildningsområde.

Vi har drygt 34 000 medlemmar inom life science, jord, skog och miljö, de fysiska vetenskaperna, matematik och data.

Naturvetare skapar världens framtid. Våra medlemmar hittar lösningar på samhällets utmaningar och tar fram morgondagens innovationer.

Här hittar du oss:

- › www.facebook.com/Naturvetarna
- › www.linkedin.com: Naturvetarna
- › **Instagram**: naturvetarna och naturvetarna_student
- › twitter.com/naturvetarna
- › **Podd**: Naturvetarpodden